

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

STY-1800

Bakgrund

Byggreglerna medger att för vissa typer av byggnader och verksamheter får fönster och balkonger utgöra alternativ utrymningsväg med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning. Detta kallas räddningstjänstassisterad utrymning. Kraven utgår från flera aspekter, inkluderande att räddningstjänsten ska ha tillräcklig utrustning och förmåga samt att insatstiden är tillräckligt kort.

Räddningstjänstens insatstider och förmåga framgår av det kommunala handlingsprogrammet för räddningstjänst, STY-0782, som finns publicerat på räddningstjänstens hemsida.

Detta informationsblad har tagits fram i syfte att tydliggöra räddningstjänstens insatstider och förmåga, hur god framkomlighet uppnås och hur uppställningsplatser utformas för att säkerställa åtkomlighet till de lokaler och andra utrymmen varifrån utrymning förutsätts ske med hjälp av räddningstjänsten.

Anvisningar i detta informationsblad skiljer sig något från branschpraxis i handböcker eftersom en schablonlösning medger åtkomlighet oavsett vilken typ av steg eller vilket höjdfordon som för tillfället används. Fordonsspecifika räckviddsdiagram och mått ska inte användas vid projektering. Detta eftersom en byggnads livslängd är betydligt längre än utbytestiden för räddningstjänstens höjdfordon. Räddningstjänsten ingår dessutom i en räddningsregion där regionens räddningscentral kan flytta fordon mellan olika orter och stationer varmed de fordonsspecifika förutsättningarna kan förändras över tid.

Kravställare

Vid nyproduktion och vid större ändringar gäller Plan- och bygglagen (PBL). I byggprocessen är byggnadsnämnden ansvarig myndighet. I vissa ärenden bistår räddningstjänsten byggnadsnämnden med bedömning av byggnaders tekniska brandskydd samt information om insatstid, förmåga och åtkomlighet för höjdfordon. Om det i byggprocessen eller i upp till 10 år efter slutbesked framkommer brister avseende någon av dessa förutsättningar kan byggnadsnämnden begära ändring.

När ett byggprojekt är slutfört (byggnadsnämnden har meddelat slutbesked) övergår byggprocessen i förvaltning. I detta skede är räddningstjänsten tillsynsmyndighet med stöd av Lag om skydd mot olyckor (LSO). Om räddningstjänsten genom tillsyn eller på annat sätt uppmärksammar att det föreligger brister avseende åtkomlighet till byggnader som är dimensionerade för räddningstjänstassisterad utrymning kan räddningstjänsten utfärda föreläggande med krav på åtgärd.

När fönster och balkonger utgör alternativ utrymningsväg med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning förutsätts att räddningstjänsten med en viss regelbundenhet övar sin förmåga att utrymma dessa specifika byggnader. För sådana byggnader måste fastighetsägare medge att övningar genomförs och själv bekosta återställande av ev. markskador som uppkommer i samband med övning eller räddningsinsats.

Insatstider och förmåga

Räddningstjänsten vill vara tydlig med att ur ett brandskyddsperspektiv är det betydligt säkrare att välja en lösning för utrymning som bygger på egenutrymning istället för en lösning som bygger på utrymning med hjälp av räddningstjänsten. Räddningstjänsten kan exempelvis ha flera samtidiga

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

insatser, vilket kan innebära längre insatstider även om resurser flyttas inom räddningsregionen. En annan faktor som behöver vägas in är att vid utrymning via räddningstjänstens bärbara stegar förutsätts att personerna som behöver evakueras själva kan klättra nedför stegarna. Tillgång till två av varandra oberoende trapphus eller ett trapphus Tr2 är exempel på lösningar som säkerställer egenutrymning i många fall.

Alla har inte förutsättningar att utrymma på egen hand, det kan antingen vara en tillfällig begränsning eller en svårighet som finns över tid. Om byggnaden, eller del av byggnaden, projekteras som bostad för personer som har svårigheter att sätta sig själv i säkerhet (d.v.s. verksamhetsklass 3C) får räddningstjänstassisterad utrymning via fönster eller balkong endast tillgodoräknas om denna kan ske via räddningstjänstens höjdfordon. Krav avseende insatstid, körväg och uppställningsplats enligt nedan måste vara uppfyllda. Räddningstjänsten kan inte förutsättas ha förmåga att bära personer med sådana hjälpbehov som avses i Boverkets föreskrifter¹ nedför bärbara stegar.

Enköping och Bålsta tätorter (insatstid 10 min)

I Enköping och Bålsta tätort har räddningstjänsten förmåga att, inom 10 min, utföra utvändigt livräddning via både höjdfordon och bärbar stege. Insatstider i Enköping och Bålsta tätort framgår av handlingsprogram för räddningstjänst. Kartbilder² hämtade ur handlingsprogrammet redovisas nedan. För mer detaljerade kartbilder hänvisas till handlingsprogrammet.

Observera att inom den inre zonen kan utrymning ske med hjälp av räddningstjänsten, via höjdfordon, upp till **23 meter** medan den yttre zonen visar område för utrymning med hjälp av räddningstjänsten via bärbar stege upp till **11 meters** höjd. Angivna höjdmått avser avstånd från mark upp till fönsters underkant eller för balkonger upp till balkongräckets överkant.

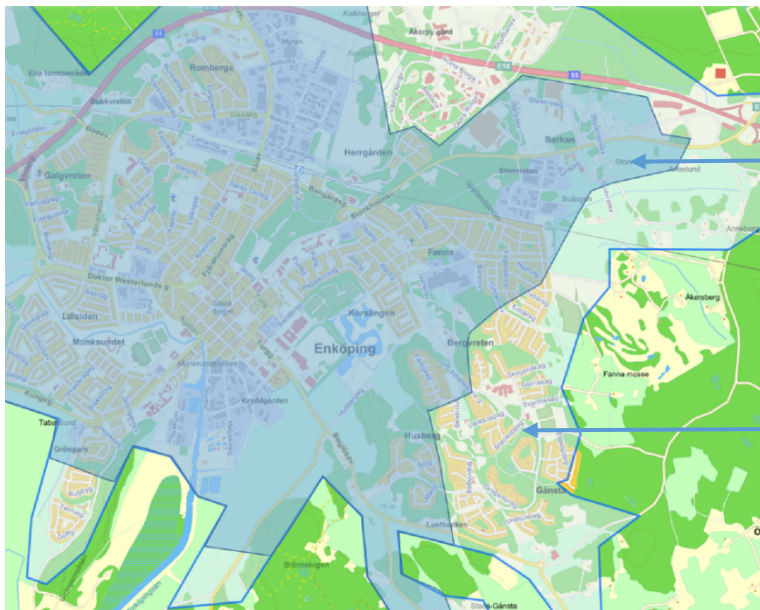
¹ Boverkets föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader (BFS 2024:7)

² Observera att insatstider för höjdfordon redovisas i två zoner där den inre zonen (15 min) redovisar det område för vilket räddningstjänsten har förmåga att utföra **både** livräddning via stege **och** invändig livräddande insats genom rökdykning. Den yttre zonen (10 min) redovisar det område för vilket räddningstjänsten har förmåga att utföra **antingen** livräddning via stege **eller** invändig livräddande insats genom rökdykning.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

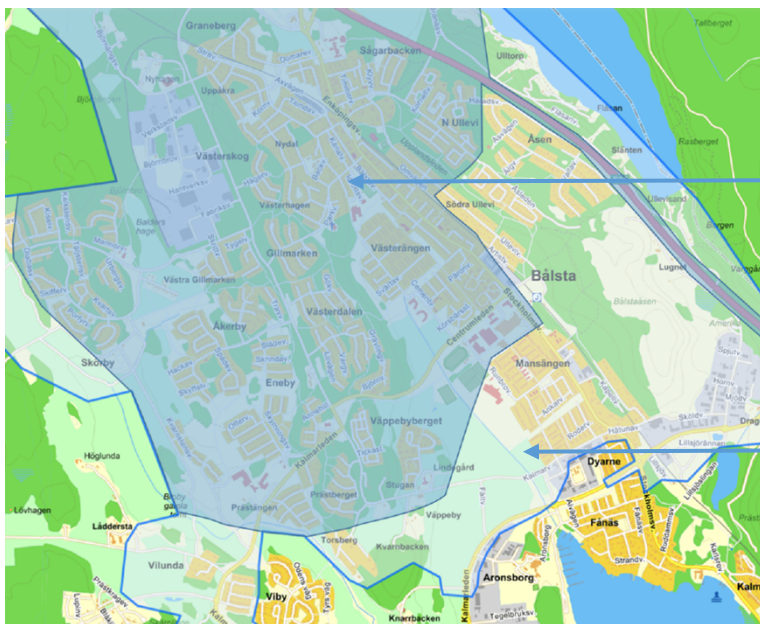
Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Inre zon: fönster max 23 meter över mark

Yttre zon: fönster max 11 meter över mark

Insatstider, utrymning med hjälp av räddningstjänsten, Enköpings tätort

Inre zon: fönster max 23 meter över mark

Yttre zon: fönster max 11 meter över mark

Insatstider, utrymning med hjälp av räddningstjänsten, Bålsta tätort

Övriga tätorter och kommundelar

I Fjärdhundra, Örsundsbro och Veckholm har räddningstjänsten förmåga att inom 20 minuter utföra utväändig livräddning via bärbar steg t.o.m. 11 meters höjd. Kartbild som redovisar körtidsanalys för dessa orter saknas.

I Skokloster begränsas räddningsstyrkans förmåga att utföra utväändig livräddning till utrymning via skarvstege t.o.m. andra våningen eftersom räddningsstyrkan enbart består av två personer.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Framkomlighet för höjdfordon

Räddningsväg

För att räddningstjänsten snabbt ska kunna komma fram till byggnaden med höjdfordonet måste det finnas rätt förutsättningar. Om gatunätet inte medger tillräcklig åtkomst måste särskild räddningsväg anläggas. Räddningsvägen ska utformas så att höjdfordonet kan köra fram till uppställningsplatsen utan att behöva backa. Avstånd till föremål och byggnadsdelar som kan utgöra hinder ska vara tilltagna med god marginal. Vid utformning av räddningsvägar måste det särskilt beaktas att räddningsfordonet är stort och tungt, vilket ställer krav på bärförmågan. Om delar av räddningsvägen är belägen på ett terrassplan måste bjälklaget ha tillräcklig bärförmåga. Vid riktningsändringar måste kurvradier och körbanebredderna vara tillräckliga för fordonet.

För att säkerställa att räddningsvägen inte används som parkeringsplats eller uppställningsyta måste räddningsvägen skyltas med upplysningsskylt "Räddningsväg, får ej blockeras" och förbudsskylt "Parkeringsförbud". Fastighetsägaren måste regelbundet kontrollera att framkomligheten upprätthålls. Vintertid måste räddningsvägen snöröjas och halkbekämpas.

Upplysningsskylt räddningsväg

Förbudsskylt parkeringsförbud

Räddningstjänsten har i samband med tillsyn uppmärksammat brister avseende framkomlighet på räddningsvägar. Nedan redovisas två exempel.

Exempel 1:
För kort svängradie och utstickande byggnadsdel förhindrar framkomlighet till uppställningsplats

Exempel 2:
Marginal saknas till byggnadens hörn och kantsten vilket medför försvärad framkomlighet.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

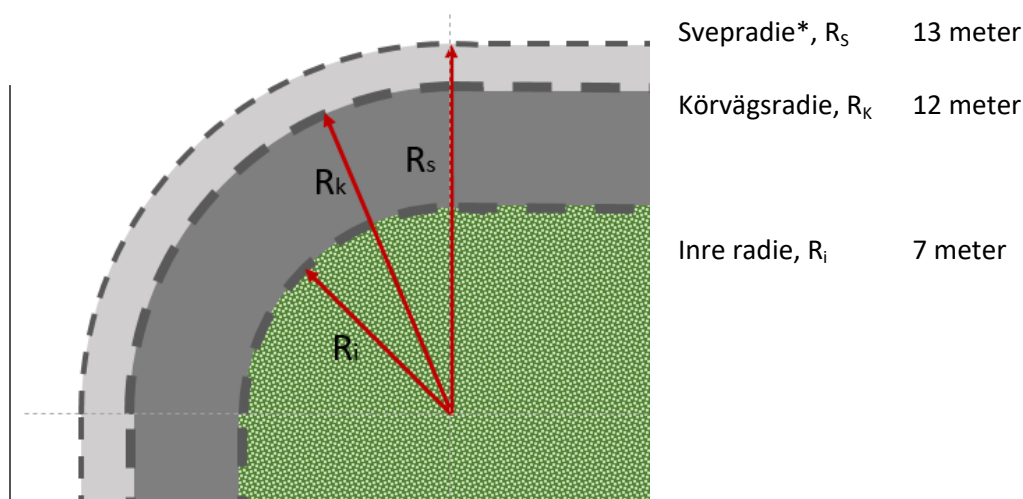
Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Räddningsväg ska utformas enligt följande:

- inre svängradie minst 7 meter, körvägsradie minst 12 meter, svepradie minst 13 meter
- körbanebredd minst 3 meter
- fri höjd minst 4 meter
- mark med hårdgjord yta som tål minst 100 kN axeltryck
- längslutning max 8 %, tvärfall max 2 %
- framkörning till uppställningsplats ska medges utan att behöva backa höjdfordonet
- upplysningsskylt och förbudsskylt ska finnas
- eventuella bärverk ska ha bärförmåga enligt 4 kap. 22-24 §§³

Drift och underhåll av räddningsväg:

- dokumenterad rutin för egenkontroll av framkomlighet
- dokumenterad rutin för snöröjning och halkbekämpning
- dokumenterad rutin för trädbeskrining (om träd finns i närområdet)

*Svepradie innebär hinderfritt utrymme på nivån 1,5 till 4 meter över mark.

Uppställningsplats för höjdfordon

Uppställningsplatsen ska vara belägen så att alla lägenheter med fönster eller balkong på nivån 11-23 meter är åtkomliga från höjdfordonet. För genomgående lägenheter räcker det att lägenheten kan nå från ett håll. Stegresning måste kunna ske utan att hindras av utskjutande byggnadsdelar, träd, belysningsstolpar eller liknande hinder. Marken ska ha tillräcklig bärförmåga, vara jämn och lutningsfri. Exempel på acceptabel markbeläggning är asfalterad eller betongbelagd yta, markplattor, grus eller annan motsvarande hårdgjord yta.

Uppställningsplatsen utgörs av en yta 6 x 12 meter avsedd för höjdfordonet och dess stödben. Området mellan uppställningsplatsen och byggnadens fasad eller balkongfront måste vara hinderfritt

³ Boverkets föreskrifter och allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m. (BFS 2024:6)

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

och utformat så att full rörlighet medges för höjdfordonets bom. Vid stora byggnader med långt utsträckta fasader behövs flera uppställningsplatser. Räddningstjänsten rekommenderar då att räddningsvägen i hela dess utsträckning längs fasaden utformas som uppställningsplats.

För att säkerställa att uppställningsplatsen inte används som parkeringsplats eller upplagsyta måste den skyltas med samma typ av skyltar som räddningsvägen. Fastighetsägaren måste utföra samma typ av kontroller och vinterväghållning som för räddningsvägen.

Uppställningsplats för höjdfordon utformas enligt:

- plan markyta 6 meter bred och 12 meter lång, max 5 % (3°) lutning i alla riktningar
- hårdgjord yta som tål minst 100 kN axeltryck
- anläggs utanför ytterkant av de fönster eller balkonger som ska nås
- anläggs max 9 meter från markytans ytterkant till stegkorgens anöringspunkt (fasad eller balkongfront)
- skyltas med upplysningsskylt och förbudsskylt
- eventuella bärverk ska ha bärförmåga enligt 4 kap. 22-24 §§⁴

Drift och underhåll av uppställningsplats:

- dokumenterad rutin för egenkontroll av framkomlighet
- dokumenterad rutin för snöröjning och halkbekämpning
- dokumenterad rutin för trädbeskärning (om träd finns i närområdet)

⁴ Boverkets föreskrifter och allmänna råd om bärförmåga, stadga och beständighet i byggnader m.m. (BFS 2024:6)

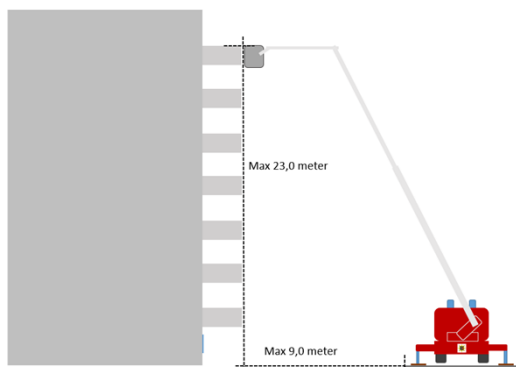

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

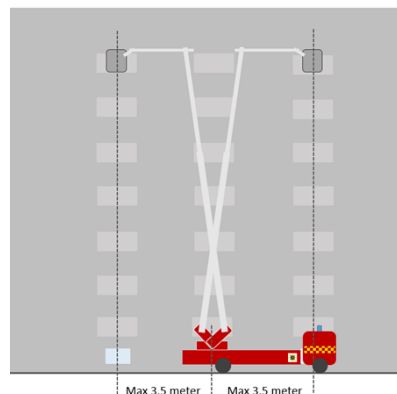
Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Maximal räckvidd höjdfordon

Maximal räckvidd för höjdfordon begränsas till 3,5 meter. Med maximal räckvidd för höjdfordon avses det horisontella avstånd från podiet till angreppspunktens lodräta spegling i markplan när höjdfordonet är placerat 9 meter från denna speglingspunkt, angreppspunkten är belägen 23 meter över mark och tre personer befinner sig i korgen.

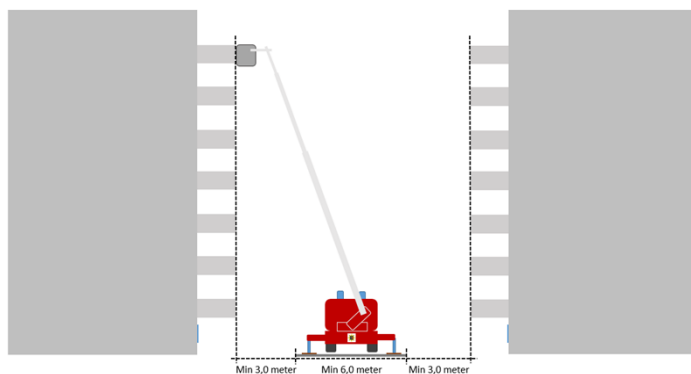
Avstånd mellan angreppspunkt och uppställningsplats

Dimensionerande maximal räckvidd framåt/bakåt med fordonsplacering 9 meter från fasad.

Avstånd mellan huskroppar

I de fall byggnader finns på båda sidor om höjdfordonets uppställningsplats måste avståndet mellan byggnader och utstickande byggnadsdelar medge full rörlighet för höjdfordonets bom. Dessutom behöver räddningspersonalens arbetsmiljö beaktas så att nedfallande byggnadsdelar inte utgör en fara för personalen. Avstånd mellan fasader och/eller utstickande byggnadsdelar (exempelvis balkonger) behöver därför vara minst 12 meter.

Avstånd mellan fasader och/eller utstickande byggnadsdelar

Framkomlighet för bärbar stegutrustning

För att räddningstjänsten ska kunna resa utskjutsstegen snabbt och säkert måste framkomligheten vara god. Räddningstjänsten ska inte behöva lyfta stegen över staket, murar eller häckar, inte heller bära stegen över kraftigt lutande underlag. Gång- och cykelvägar samt plana gräsmattor är exempel på lätt terräng som medför god framkomlighet. Trånga passager och rundning av hörn ska undvikas.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Då Räddningstjänstens utskjutsstegen utgör alternativ utrymningsväg gäller följande:

- räddningsfordon ska kunna parkeras max 50 meter från stegens uppställningsplats
- stegen ska kunna bäras i lätt terräng
- om uppställningsplatsen är belägen på ett terrassplan ska räddningsfordon kunna köras fram till terrassplanets trappor
- trappor och terrassplan ska utformas så att framkomligheten säkerställs, det måste beaktas att stegens⁵ mått i hopfällt läge är 6,0 x 0,9 x 0,3 meter
- stegens uppställningsplats ska utformas så att stegresning kan ske utan hinder

Med god framkomlighet avses minst 1,5 meter fri bredd i trappor, att trappa och terrassplan är fria från hinder där riktningsändring behöver göras och att snöröjning säkerställs under årets kalla årstid. Minsta svängradie vid riktningsförändring ska vara minst stegens längd i hopfällt läge.

Uppställningsplats bärbar steg

Stegen måste kunna resas utan att hindras av utskjutande byggnadsdelar, träd, belysningsstolpar eller liknande hinder. Vid den plats där stegresning ska ske behöver marken vara jämn och lutningsfri. Exempel på acceptabel markbeläggning är gräsmatta, markplattor, grus eller annan hårdgjord yta. Planteringar och liknande får inte finnas inom stegresningsområdet.

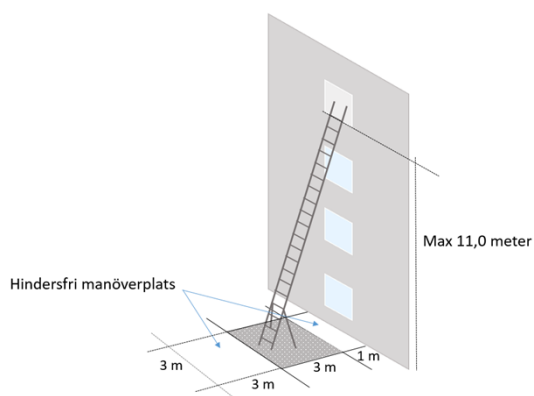
Stegresningsområdet definieras som den 9 m² stora yta (uppställningsplats) där stegens bas och stödben placeras samt den hinderfria manöverplats som behövs för stegresning.

Uppställningsplats för utskjutsstegen utformas enligt följande:

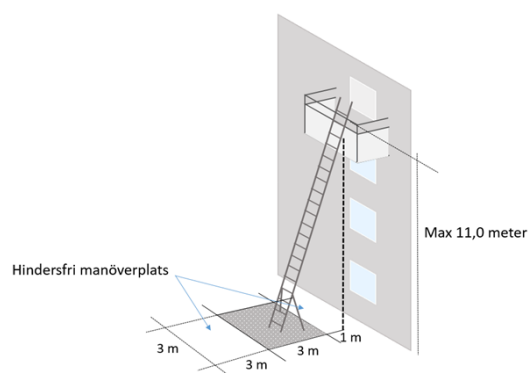
- plan markyta 3 x 3 meter, max 10° längd- och sidolutning
- placeras 1 meter utanför stegtoppens angöringspunkt (fasad eller balkongfront)

Manöverplats utformas enligt följande:

- ca 3 meter fritt manöverutrymme vid sidan av uppställningsplatsen

Stegresning mot fönster

Stegresning mot balkong

⁵ Avser en typstegen, oavsett vilket fordon stegen är placerad på.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN INFORMERAR

Stegutrymning med hjälp av räddningstjänsten

Läs mer

Mer information om brandskydd i flerbostadshus hittar du på Myndigheten för civilt försvars hemsida www.mcf.se och på Brandskyddsföreningens hemsida www.brandskyddsforeningen.se. På boverkets hemsida www.boverket.se hittar du byggreglerna där du kan läsa mer om vilka förutsättningar som gäller för utrymning med hjälp av räddningstjänsten.

Kontakta oss

Har du ytterligare frågor eller funderingar är du välkommen att ringa oss på telefonnummer: 0171-47 56 00 alternativt 47 56 15.